

התרגום כעיסוק: האתוס הפרקטי והתמקצעות מעוכבת – מבט על שדה התרגום והמתורגמות בישראל
תקציר להרצאה ביום העיון "הגורם האנושי: המתרגם, המתורגמן וקהל היעד", לזכרה של פרופ' מרים שלזינגר,
אוניברסיטת בר-אילן, 12 במאי 2013.

רקפת סלע שפי
היחידה למחקר התרבות, אוניברסיטת תל-אביב

Translation as an occupation: The practical ethos and postponed professionalization
– A glance at the field of translation and interpreting in Israel

Rakefet Sela-Sheffy
Unit of Culture Research, Tel Aviv University

על אף התהליך הגובר של התמקצעות בתחום התרגום בעולם, בישראל התהליך הזה מתעכב מאד. תהליך ההתמקצעות הוא סימפטום של מאבק סטאטוס של קבוצת עיסוק. הוא מתרחש בדרך כלל כשקבוצת אנשים המתמחים בעיסוק ספציפי טוענת לשליטה בלעדית על ידע, כישורים ופרוצדורות ייחודיים, ומצליחה להפוך אותם לנכסים חשובים ונחוצים בעיני קהל היעד והמוסדות הרשמיים. תהליך זה מותנה בהכרח בהתגבשות של אתוס וזהות ייעודיים, המתבטאים בהפנמת תחושה מחייבת של "מה דרוש כדי להיות מתרגם/ת ומה ערכו/ה הייחודי כמקצוען/נית" בקרב העוסקים במלאכה. בהעדר מכשול חומרי אינהרנטי להתפתחות כל אלה בישראל, טענתי היא שעכוב זה נובע מאתוס מנוגד, "אנטי מקצועי", של קבוצת מתרגמי עילית (מתרגמי ספרות מובילים), השולטים בתדמית המקצוע ובמדד ההערכה שלו במרחב התרבותי הכללי. לאור העדר נתונים רשמיים ומיעוט המחקר בתחום מקצועות התרגום בישראל, אציג תמונת מצב חלקית של "האתוס הפרקטי" והזהות המקצועית (או העדרה) בקרב קבוצות שונות של "עובדי תרגום" בישראל, על בסיס מחקר מבוסס ראיונות עומק ראשון מסוגו בארץ שערכתי ביחד עם מרים שלזינגר בשנים 2006–2009.

התמונה העולה מהחומרים המגוונים מראה באופן כללי זהות מקצועית מעורפלת בקרב רוב העוסקים בתרגום, החולקים, אף כי לא במובהק, קוים דומים מבחינת רקע סוציו-אקונומי, השכלה והעדפות תרבותיות, ואדישות להתארגנות מקצועית. לעומת זאת, קבוצות התמחות קטנות מובהקות יותר – בעיקר של מתרגמי עילית ספרותיים, מצד אחד של הספקטרום, ומתורגמנים קהילתיים, מצידו השני – הנבדלים ביניהם באופן קיצוני מבחינת ההביטוס, הם אלה המטפחים (מסיבות שונות) הסתייגות מובהקת מדפוסים של התארגנות מקצועית, ויוקרת עיסוקם בתחום נבנית על כריזמה אישית ורשתות חברתיות.

ההרצאה המלאה בווידיאו:

<https://www.youtube.com/watch?v=z6TBHmTGI4I>